

**МЕТОДОЛОШКО УПУТСТВО ЗА СТАТИСТИКУ РАЗВЕДЕНИХ БРАКОВА**  
**(допуна претходном Упутству за судије)**

**Бања Лука**

**2015**

Статистичко истраживање о разведеним браковима у Републици Српској за 2015. годину, спроводи се на темељу Статистичког програма Републике Српске за период 2012–2017. године, који је заснован на Закону о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03).

## **МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ**

### **Циљ и садржај истраживања**

Основна намјена спровођења истраживања о разведеним браковима јесте прикупљање података и производња демографских индикатора, у циљу пружања потребних информација за кориснике података и доносиоце одлука.

### **Обавеза заштите индивидуалних података**

Законом о статистици Републике Српске дефинисани су правни оквири заштите и повјерљивости података. Тако, члан 17. тачка 3. налаже: „Повјерљиви подаци који се прикупљају у статистичке сврхе, не смију се користити у друге сврхе.“ У дијелу VII. ПОВЈЕРЉИВОСТ ПОДАТАКА И ЗАШТИТА ЛИЧНИХ ПОДАТАКА, Закона о статистици Републике Српске је регулисана ова област.

Такође, Правилником о заштити повјерљивих података у Републичком заводу за статистику Републике Српске, регулисано је осигуравање повјерљивости индивидуалних података, као и процедуре при давању, размјени и уступању тих података корисницима и/или групама корисника.

### **Дефиниције основних обиљежја – индикатора**

У статистици разведених бракова јединица посматрања је сваки брак који је правоснажном пресудом надлежног суда разведен.

У овом методолошком упутству за разведене бракове, дате су основне дефиниције за питања у којима је дошло до промјена у односу на претходни образац за прикупљање података о разведеним.

### **3. Мјесто рођења**

За мјесто рођења треба уписати оно мјесто (насељено мјесто, општина или страна држава) гдје је лице стварно рођено, а које је уписано у личне документе. Уколико се мјесто у којем је лице рођено налази у БиХ потребно је уписати садашњи назив насељеног мјеста и општине којој то насељено мјесто припада.

Уколико је лице рођено у страни држави укључујући и државе са простора некадашње СФРЈ, потребно је уписати назив стране државе.

#### 4.a Држављанство ентитета

На ово питање одговор дају само лица која су на питању 5. *Држављанство државе*, дала одговор БиХ.

#### 7. Највиша завршена школа

Као одговор на ово питање заокружује се шифра која одговара највишој завршеној школи мужа односно жене. Под највишом завршеном школом подразумева се врста школе чијим је завршавањем стечен највиши степен образовања, без обзира на то да ли је школска спрема стечена завршавањем неке редовне школе или школе која замјењује редовну школу, односно да ли је стечена полагањем испита у редовној школи или завршавањем неког курса/обуке за редовно школовање у формалном систему образовања. Курсеви/обуке који нису у систему формалног образовања и чијим завршавањем се не стиче свједочанство редовне школе признато од стране министарства надлежног за систем образовања (на примјер: курс за дактилографе, курс за књиговође, курс страних језика, курс за рад на рачунарима и сл.) не узимају се у обзир као одговори на ово питање. У оваквим случајевима, заокружује се шифра која одговара претходно завршеној школи.

Ако муж односно жена нису похађали основну школу или су похађали али нису завршили ниједан разред, заокружује се шифра 11 – „Без школе“.

Уколико је муж/жена похађао/похађала основну школу и није завршио/завршила све разреде, треба заокружити шифру 12 – „Непотпуна основна школа“

Уколико је муж/жена завршио/завршила потпуну основну школу, треба заокружити шифру 13 – „Основна школа“.

Ако је муж / жена завршио/завршила средњу школу, треба заокружити шифру 14 – „Средња школа“ (без обзира на дужину трајања средње школе, нпр. двогодишња, трогодишња, четворогодишња средња школа и на врсту школе – гимназија или средња стручна школа). Сматра се да је муж/жена завршио/завршила средњу школу уколико је завршио/завршила све разреде школе коју је похађао/похађала. За мужа/жену који/која је похађао/похађала нпр. четворогодишњу средњу школу, а прекинуо/прекинула је школовање после двије године из било ког разлога, као највишу завршену школу треба заокружити шифру 13 – основна школа, јер није завршио/завршила сва четири разреда средње школе коју је похађао/похађала.

За мужа/жену који/која је завршио/завршила школу за КВ раднике одређене струке (нпр. школа за КВ браваре, школа за КВ столаре и сл.) треба заокружити шифру 14-„Средња школа“. Мужу/жени који/која је КВ квалификацију стекао/стекла завршавањем курсева,

или му/јој је квалификација интерно призната, треба уписати школу коју је завршио/завршила прије курса, односно прије стицања интерне квалификације.

За мужа/жену који/која је завршио/завршила специјализацију послѣ средњег образовања или школу за ВКВ раднике, треба заокружити шифру 15- *Специјализација послѣ средње школе*.

Сматраће се да је муж/жена завршио/завршила вишу школу уколико је завршио/завршила вишу школу у трајању од двије године по старом програму студирања и уколико је завршио/завршила I степен студија на факултету, према важећим прописима, и посједује диплому о завршеном I степену. У том случају, треба заокружити шифру 16“- *Виша школа*“.

За мужа/жену који/која је стекао/стекла диплому високе школе/факултета/академије заокружује се шифра 17 – „*Висока школа*“. Високе струковне школе (у трогодишњем трајању) сматрају се високим школама.

За мужа/жену који/која има завршене постдипломске академске мастер студије или је стекао/стекла звање магистра заокружује се шифра 18-„*Магистериј*“, док се за мужа/жену који/која је стекао/стекла звање доктора наука заокружује шифра 19- „*Докторат*“. Уколико је муж/жена завршио/завршила војну школу или школу за унутрашње послове уписује се степен те школе: средња, виша или висока. Уколико је муж/жена завршио/завршила школу у иностраној држави, треба заокружити шифру која одговара степену највише завршене школе у Републици Српској.

## **8. Активност**

Одговор се даје заокруживањем само једне шифре од 11 до 17. Одговор на питање базира се на преовлађујућој економској активности у току референтног периода који траје 52 недјеље (365 дана). Ако за мужа односно жену могу да се заокруже две шифре, онда се увијек заокружује шифра мање бројчане вриједности. Тако, на примјер, ако је муж/жена истовремено лице које обавља само кућне послове у властитом домаћинству и породични пензионер, треба заокружити шифру 13 (пензионер), а не шифру 14 (лице које обавља само кућне послове у властитом домаћинству). Уколико је заокружена шифра 11, обавезно се на линији уписује и потпун назив занимања које муж односно жена обавља.

Економски активно лице обавља било какав плаћени посао у новцу или у натури или ради као неплаћено лице у радњи члана породичног домаћинства или на породичном имању. Шифра 11 заокружује се за супружнике који обављају било какав посао који је плаћен или ће бити плаћен у новцу, роби или у услугама, независно од тога да ли муж/жена има формално- правни (писмени) уговор о запослењу (уговор о раду, уговор о привременим и повременим пословима и сл.) или само усмени договор са послодавцем, као и без обзира на то да ли је муж/жена пензионер, студент и сл.

Плаћеним радом сматра се и:

- рад за који ће приход бити остварен тек након неколико мјесеци (нпр. рад на припремању пољопривредне парцеле за сјетву који ће бити наплаћен тек послије жетве);
- издавање соба, станова и пословног простора; израда предмета народне радиности (умјетничких или других предмета) за неко предузеће, задругу, физичко лице или за самосталну продају; чување дјеце, одржавање и чишћење станова, брига о домаћинству, као и брига о старим лицима као активност за коју се прима одређена надокнада;
- рад у виду узајамног пружања услуге односно посао од кога се очекује надокнада у раду (*моба*); – рад приправника и лица на пракси или обуци која су плаћена за свој рад;
- рад чланова породичног домаћинства који раде у радњи једног од чланова тог домаћинства или на породичном имању и за тај рад не добијају зараду;
- одслужење војног рока, итд. шифру 11 треба заокружити и за мужа/жену који је имао/која је имала плаћен посао током референтног периода са којег је био привремено одсутан односно која је била привремено одсутна због боловања, одмора или из неког другог разлога, а на који ће се вратити након истека одсуства.

Шифра 11 се не заокружује за мужа/жену који/која:

- ради у властитом домаћинству (чување дјеце, одржавање домаћинства и сл.), обавља послове којим се не стичу средства за живот;
- волонтира или стажира, али не остварује права на основу рада;
- школује се, а само повремено помаже родитељима у обављању породичног посла за који није плаћен/а, итд.

**Занимање** мужа односно жене одређује се према врсти послова које обавља, а не према школској спреми. Тако, на примјер, муж који је завршио/жена која је завршила правни факултет може да буде: професор факултета, судија врховног суда, адвокат, новинар, шеф рачуноводства, итд. Исто тако, ако је муж/жена завршио/завршила правни факултет, а стиче средства за живот обављањем неког занимања за које није потребна висока стручна спрема, онда се уписује назив тог занимања (нпр. конобар/ица, таксиста и сл.). У случају да се не зна назив занимања који одговара послу који муж односно жена обавља, на линији треба да се опише посао који муж односно жена обавља (на примјер: продавац на уличној тезги, ради на утовару робе, пакује готову робу и др.).

**Примјери за непотпуне и уопштене одговоре и правилне одговоре на питање 9. „Активност“**

<b>Непотпуни и уопштени одговори</b>	<b>Правилни одговори</b>
Пољопривредник	Тржишно оријентисан пољопривредник, сточар, ратар, воћар Пољопривредник-произвођач за властите потребе
Физички радник	Физички радник у пољопривреди, рибарству, шумарству, грађевинарству
Професор	Професор у средњој школи, професор у високошколској установи
Инжењер	Грађевински, електротехнички, машински инжењер итд.
Техничар	Грађевински, машински, рударски техничар итд.
Умјетник	Књижевник, вајар, сликар, композитор итд.
Директор	Директор продаје, маркетинга, развоја итд. Директор у области рударства, грађевинарства итд. Директор здравствене установе
Доктор	Доктор опште медицине, Доктор породичне медицине
Продавач	Продавач у радњи, продавач на тезги или продавач на пијаци

**Активно тражи посао или покушава да започне самосталан посао**

Шифра 12 заокружује се за мужа/жену који/која у референтном периоду није обављао/обављала ниједан плаћени посао, није имао/имала посао са којег је одсуствовао/одсуствовала и на који је могао/могла да се врати након истека привременог одсуства, након истека боловања, или није никада обављао/обављала било какав плаћени посао. У ову категорију спада муж који је/жена која је у референтном периоду предузимао/предузимала активне кораке у циљу налажења посла, тј. активно је тражио/тражила посао: преко службе за запошљавање, агенције, студентске или омладинске задруге или самостално, или је предузимао/предузимала конкретне активности у циљу покретања и започињања властитог посла (нпр. куповина или инсталирање опреме, проналажење пословног простора, закуп пољопривредног земљишта и сл.) који би у будућности могао да доноси приход.

**Пензионер/ка**

Шифра 13 заокружује се за мужа који односно жену која има рјешење о пензији, било да је право на пензију остварио/остварила личним радом (старосни или инвалидски пензионер) или као члан породице (породични пензионер). Ова шифра се обиљежава и за пољопривредне пензионере.

### **Лице које обавља само кућне послове у свом домаћинству**

Шифра 14 заокружује се за мужа који је стар односно жену која је стара 15 и више година и који/која највећи дио времена у току дана проведе у обављању кућних послова у свом домаћинству (нпр. спремање стана, припремање хране, њега дјете и сл.)

### **Ученица/студенткиња, ученик/студент**

Шифра 15 заокружује се за мужа односно жену који/која редовно или ванредно похађа неку школу (основну, средњу, вишу или високу), под условом да не обавља било какав плаћени посао, активно не тражи посао и да није породични пензионер.

### **Лице са приходима од имовине**

Шифра 16 заокружује се за мужа односно жену који/која има приходе од имовине, као што су рента (давање у закуп куће или стана, пословног простора, пољопривредног земљишта), дивиденда (приходи од акцијског капитала), надокнада ауторима која се добија на основу ауторских права (драмски писци, композитори и сл.) итд.

### **Остало**

Шифра 17 заокружује се за мужа односно жену чија активност не може да се разврста ни у једну од наведених група (од 11 до 16). Муж који је остварио/жена која је остварила пуни радни стаж, али није испунио/испунила све предвиђене законске услове за стицање пензије (није му/јој повезан радни стаж, статус је неријешен, спорна документа и сл.), сврстава се у категорију „остало“. У ову категорију сврставају се муж који није остварио/жена која није остварила пуни радни стаж, али не тражи посао, јер чека испуњење старосног услова за одлазак у пензију (било да се налази на евиденцији Завода за запошљавање или не). Такође, ову шифру треба заокружити за мужа односно жену старости 15 и више година који/која не обавља ниједан плаћен посао због болести или инвалидности као и за мужа односно жену коме/којој је основни извор средстава за живот социјална помоћ, алиментација, инвалиднина и сл.